

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ПОГЛИБЛЕНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОЦІНКА СТАНУ ЗДОРОВ'Я» В МЕДИЧНІЙ АКАДЕМІЇ

PREPARATION OF FUTURE MASTERS OF NURSING FOR RESEARCH ACTIVITY AS AN IMPORTANT ASPECT OF THE TEACHING OF THE COURSE “IN-DEPTH RESEARCH AND ASSESSMENT OF THE STATE OF HEALTH” AT THE MEDICAL ACADEMY

Підкреслено, що медичні сестри є важливою ланкою у сфері охорони здоров'я, без якої неможливе формування, підтримання, збереження та відновлення здоров'я громадян України. Сучасна модель підготовки медичних сестер передбачає, що медична сестра – це фахівець із професійною освітою, який поділяє філософію сестринської справи, має право на виконання відповідної професійної діяльності та творчо здійснює медсестринський процес. Сучасна система навчання у медичних академіях та університетах характеризується недостатнім напрямом освітнього процесу на дослідницьку діяльність студентів – майбутніх магістрів медсестринства. Дослідження у сестринській справі – це систематичний процес вивчення клінічної чи управлінської проблеми медсестрами, які намагаються отримати нову інформацію для покращення допомоги пацієнтам та (або) вирішення проблемних ситуацій.

Реформування медсестринської освіти в Україні дозволило розробити систему ступінчастої підготовки спеціаліста з медсестринства, спрямованої на цілісний розвиток особистості майбутнього фахівця, створення таких умов навчання, які дозволяють студентам самостійно отримувати необхідну інформацію, аналізувати проблемні питання, знаходити шляхи їх вирішення, формують здатність застосовувати знання для вирішення професійних завдань. Важливим фактором оптимізації підготовки сестринського персоналу є академізація медсестринської освіти – впровадження в університетах програм магістратури, що дозволило підняти рівень підготовки медичних сестер до світових стандартів. Проте такий аспект як формування готовності студентів до дослідницької діяльності потребує подальшого методичного й організаційного вдосконалення шляхом актуалізації змісту дисципліни «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я» в освітньому процесі медичної академії та насичення квазіпрофесійними ситуативними завданнями. Різноманітність видів освітньої діяльності (розробка дидактичних матеріалів, виконання науково-дослідних робіт, участь у засіданнях проблемних груп, науково-практичних конференціях та ін.) дає змогу сформувати у студентів внутрішню мотивацію до професійної й дослідницької діяльності. Це сприятиме розвитку здатності майбутніх магістрів медсестринства виконувати основні завдання наукових досліджень у сестринській справі, зокрема такі як: розробка наукових підходів до розвитку та вдосконалення сестринської справи; обґрунтованих норм, критеріїв та стандартів сестринської прак-

тики, нових форм організації та методів роботи сестринського персоналу; апробація ефективності експериментальних моделей сестринської практики та інші.

Ключові слова: студенти, майбутні магістри медсестринства, професійна підготовка, дослідницька діяльність, медична академія, дисципліна «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я».

It is emphasized that nurses are an important link in the field of health care, without which it is impossible to form, maintain, preserve and restore the health of citizens of Ukraine. The modern model of training nurses assumes that a nurse is a specialist with a professional education who shares the philosophy of nursing, has the right to perform appropriate professional activities and creatively implements the nursing process. The modern system of education in medical academies and universities is characterized by an insufficient direction of the educational process on the research activity of students – future nursing masters. Research in nursing is a systematic process of studying a clinical or management problem by nurses in an attempt to obtain new information to improve patient care and/or solve problem situations.

The reform of nursing education in Ukraine made it possible to develop a system of step-by-step training of a nursing specialist aimed at the holistic development of the personality of a future specialist, the creation of such learning conditions that allow students to independently obtain the necessary information, analyze problematic issues, find ways to solve them, form the ability to apply knowledge to solve professional tasks. An important factor in optimizing the training of nursing personnel is the academization of nursing education – the introduction of master's programs in universities, which allowed to raise the level of training of nurses to world standards. However, such an aspect as the formation of students' readiness for research activity requires further methodical and organizational improvement by updating the content of the discipline “In-depth research and assessment of the state of health” in the educational process of the medical academy and saturation with quasi-professional situational tasks. The variety of types of educational activities (development of didactic materials, performance of scientific research works, participation in meetings of problem groups, scientific and practical conferences, etc.) makes it possible to form students' internal motivation for professional and research activities. This will contribute to the development of the ability of future nursing masters to perform the main tasks of scientific research in nursing, in particular such as: development of scientific approaches to the development and improvement of nursing; substantiated norms, criteria and standards of nursing practice,

УДК 378:897/65;34/678:56
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.26>

Демянчук М.Р.,
д-р пед. наук,
професор кафедри медико-профілактичних дисциплін та лабораторної діагностики
Комунального закладу вищої освіти
«Рівненська медична академія»
Рівненської обласної ради

new forms of organization and work methods of nursing staff; approbation of the effectiveness of experimental models of nursing practice and others.

Key words: *students, future masters of nursing, professional training, research activity, medical academy, discipline "In-depth study and assessment of health status".*

Актуальність дослідження. Епоха, коли роль медичної сестри обмежувалася лише доглядом за хворими та механічним виконанням призначень лікаря, відійшла у минуле. Роль медичної сестри у лікувальному процесі неухильно зростає. Відповідно до сучасних вимог, діяльність медичних сестер визначається як науково обґрунтований комплекс заходів, спрямованих на підтримку та покращення фізичного, психічного та соціального статусу хворого, який надається середнім медперсоналом у рамках виконання своїх функціональних обов'язків [11].

Специфіка роботи медичних працівників полягає в тому, що вони у процесі своєї професійної діяльності контактують з великою кількістю людей, починаючи від колег та закінчуючи пацієнтами та їхніми родичами. За таких умов магістри медсестринства можуть виступати у різних іпостасях: як працівник і роботодавець, як керівник, як виробник конкретних послуг тощо [5].

Модернізація вищої медсестринської освіти передбачає підготовку якісно нового покоління фахівців, які володіють різноманітними професійними компетентностями, орієнтованих на досягнення високих результатів у охороні здоров'я населення, здатних працювати за умов ринкової економіки. Галузь відчуває потребу у фахівцях, які мислять творчо, володіють мотиваційною готовністю до нелегкої праці медичної сестри. Сучасні вимоги сестринської допомоги визначають завдання формування середнього медичного працівника нового типу. Такий фахівець, крім медичних знань, умінь, прихильності до принципів сестринської етики та деонтології, повинен володіти якостями вмілого організатора, виконавця, володіти педагогічними вміннями взаємодії з пацієнтом. Підготувати такого фахівця, який володіє професійними та особистісними компетентностями, можливо лише в умовах освітнього процесу, де провідним мотивом пізнавальної діяльності є професійно-особистісне самовизначення та саморозвиток студента. Різноманітність видів освітньої діяльності (розробка дидактичних матеріалів, виконання науково-дослідних робіт, участь у засіданнях проблемних груп, науково-практичних конференціях та ін.) дає змогу сформувати у студентів внутрішню мотивацію до професійної й дослідницької діяльності. Значним потенціалом у розвитку готовності майбутніх магістрів медсестринства до дослідницької діяльності володіє змістовне наповнення дисципліни «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я».

Аналіз останніх публікацій свідчить про те, що в напрацюваннях Т. Бабенко проаналізовано дослідницьку діяльність студентів у контексті

реформування медсестринської освіти [1]. С. Гордійчук проаналізував якість формування професіоналізму майбутніх фахівців в умовах магістратури шляхом стандартизації медичної освіти [2]. Тоді як І. Губенко, Л. Бразилій, О. Шевченко вивчали специфіку розвитку наукових досліджень в медсестринстві як основу вдосконалення сестринської допомоги [3]. В доробку І. Доброскок висвітлено особливості професійної підготовки майбутніх магістрів медсестринства в Україні [4].

Крім того в науковій літературі здійснено загальну характеристику формування професійної компетентності майбутніх фахівців сестринської справи (Н. Лісна-Міський [5]); обґрунтовано специфіку професійної підготовки магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти (І. Махновська [6]); окреслено підходи до організації наукових досліджень в медсестринстві (В. Шатило [10]); засвідчено важливість самостійної роботи як важливого чинника у формуванні професійних умінь студентів медичних коледжів (О. Яковець [12]); описано теорію і практики професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи засобами дистанційного навчання у вищих медичних навчальних закладах (С. Ястремська [13]).

Вивчення наукової літератури підтверджує, що проблема аналізу можливості підготовки майбутніх магістрів медсестринства до дослідницької діяльності у процесі вивчення курсу «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я» в медичній академії не стала предметом вивчення сучасних дослідників.

Мета статті полягає у висвітленні авторського погляду на підготовки майбутніх магістрів сестринської справи до дослідницької діяльності в процесі викладання курсу «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я» в медичній академії.

Виклад основного матеріалу. Реформа системи охорони здоров'я, перехід до надання первинної медико-санітарної допомоги та бюджетно-страхової медицини [9], розвиток наукових та професійних зв'язків з іншими державами вимагають наукових підходів до підготовки медичних сестер – магістрів сестринської справи. Як відзначають К. Мелега та Л. Русин «головною рисою оновленої парадигми освіти стає перехід до концепції особистісно зорієнтованої освіти, яка передбачає досягнення майбутніми магістрами сестринської справи такого рівня професійної компетенції, який гарантує пріоритетний розвиток інтелекту на основі синтезу принципів фундаментальності, індивідуалізації [8], створює умови для саморозвитку особистості, актуалізації творчих здібностей,

професійної та соціальної самореалізації [11]. Відтак пріоритетною метою вищої медсестринської освіти й одним із критеріїв її ефективності є розвиток особистісного потенціалу та реалізація професійної складової майбутньої медсестри» [7, с. 97].

Медичні сестри є важливою ланкою у сфері охорони здоров'я, без якої неможливе формування, підтримання, збереження та відновлення здоров'я громадян України. Сучасна модель підготовки медичних сестер передбачає, що медична сестра – це фахівець із професійною освітою, який поділяє філософію сестринської справи, має право на виконання відповідної професійної діяльності та творчо здійснює медсестринський процес [6, с. 138].

Як відомо, Всесвітня організація охорони здоров'я розглядає сестринський персонал як реальний потенціал для задоволення потреб населення в доступній медичній допомозі. Саме тому значну увагу Міністерство охорони здоров'я України сьогодні надає вдосконаленню роботи медичних сестер – магістрів медсестринства. Поточна концепція магістратури з медсестринства, ведуть мову далі К. Мелега та Л. Русин «наслідують концепцію бакалаврату, адже вона передбачає поглиблення клінічних медичних знань та розвиток управлінських компетентностей студентів.

Крім того, до навчальних програм включені дисципліни психолого-педагогічного циклу, основною метою навчання значної частини студентів є робота викладачем у коледжі, що вимагає наявності ступеня магістра. Усі шість запропонованих в Україні програм підготовки магістрів медсестринства передбачають складання єдиного державного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності, а також написання і захист студентами магістерської кваліфікаційної роботи, що відрізняє цю спеціальність від підготовки лікарів, які не захищають дипломну роботу. Таким чином, магістратура з медсестринства має пропонувати студентам елементи принаймні чотирьох сфер знань: медицина, управління, педагогіка, основи наукових досліджень» [7, с. 98]. На підтвердження цієї думки процитуємо В. Шатило, котрий підкреслює, що «специфікою магістрів за спеціальністю «Медсестринство» є те, що вимоги до навчальних програм концептуально забезпечують професійну спрямованість майбутніх викладачів сестринських дисциплін, цілісне, системне вивчення загальної педагогіки, формування наукової та інформаційної комунікативної компетенції, використання сучасних інноваційних технологій освіти для вибору оптимальної стратегії викладання спеціальних сестринських предметів залежно від рівня ступеневої освіти медичних сестер» [10].

Аналіз нормативно-правових документів та робіт провідних фахівців, які досліджують систему підготовки середнього медичного персоналу,

свідчить про те, що основним напрямом її реформування є вдосконалення системи підготовки майбутніх медичних сестер, фельдшерів, акушерів [13].

Сучасна система навчання у медичних академіях та університетах характеризується недостатнім напрямом освітнього процесу на дослідницьку діяльність студентів – майбутніх магістрів медсестринства. Дослідження у сестринській справі – це систематичний процес вивчення клінічної чи управлінської проблеми медсестрами, які намагаються отримати нову інформацію для покращення допомоги пацієнтам та (або) вирішення проблемних ситуацій. За словами Т. Бабенко, дослідження у сестринській справі є методом отримання достовірних наукових даних, що дозволяють здійснювати та вдосконалювати професійну діяльність. Без проведення наукових досліджень у галузі сестринської справи неможливо сформулювати стратегічне мислення студентів з питань розвитку сестринських служб лікувальних закладів, покращення якості надання сестринської допомоги населенню, раціонального використання кадрових ресурсів, впровадження нових технологій діяльності сестринського персоналу [1].

Розвиток та вдосконалення основних напрямів діяльності сестринського персоналу має супроводжуватись науковим забезпеченням, наприклад систематизацією й актуалізацією змісту курсу «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я». Що сприятиме розвитку здатності майбутніх магістрів медсестринства виконувати основні завдання наукових досліджень у сестринській справі, зокрема такі як:

- розробка наукових підходів до розвитку та вдосконалення сестринської справи;
- обґрунтованих норм, критеріїв та стандартів сестринської практики, нових форм організації та методів роботи сестринського персоналу;
- апробація ефективності експериментальних моделей сестринської практики та інші.

Перші кроки у цьому напрямі продемонстрували високу затребуваність наукових досліджень у практичній охороні здоров'я. Нині у сфері сестринської справи проводять чимало досліджень, створюються центри сестринських досліджень. Сестринські дослідження проводять, з одного боку, лікарі в рамках досліджень на здобуття ступеня кандидатів чи докторів медичних наук, з іншого боку, медичні сестри на факультетах медичних академій [13, с. 43].

Однак практикуючі медичні сестри зустрічають деякі труднощі на дослідницькому шляху, такі як: відсутність достатньої кількості методичних матеріалів, присвячених організації та проведенню досліджень у сестринській справі; незначна кількість публікацій, що узагальнюють результати досліджень та дозволяють оцінити їх достовірність;

небажання керівників сестринських служб медичних організацій впроваджувати результати досліджень у практичну діяльність; недостатній рівень готовності медсестер здійснювати дослідницьку діяльність.

Тому, на наше переконання, доцільною умовою подолання певних проблем у цій сфері є спрямування викладання курсу «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я» в освітньому процесі медичної академії не на засвоєння значної кількості інформації з подальшим її відтворенням, а на активний пошук та критичний аналіз необхідного матеріалу, творчого підходу до вирішення проблем та, як результату, отримання нових знань, які, за умови практичної діяльності, трансформуються у професійні вміння.

В основу роботи зі студентами медичної академії в умовах такого професійно-орієнтованого процесу під час вивчення майбутніми магістрами медсестринства дисципліни «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я» покладено такі принципи:

а) компетентнісний підхід до організації освітнього процесу;

б) орієнтація на кінцеві цілі професійної підготовки майбутнього магістра медсестринства;

в) відповідність системи професійної підготовки вимогам Державного освітнього стандарту згаданої спеціальності, де мета професійної підготовки майбутніх медичних сестер зумовлена суспільними потребами та є соціальним замовленням суспільства, яке вимагає суттєво покращити якість їх підготовки.

Основними завданнями викладання курсу «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я» в освітньому процесі медичної академії має стати розвиток у студентів сталого професійного інтересу; формування професійно-важливих якостей; формування мотиваційної готовності до дослідницької діяльності в рамках сестринської справи.

Висновок. Реформування медсестринської освіти в Україні дозволило розробити систему ступінчастої підготовки спеціаліста з медсестринства, спрямованої на цілісний розвиток особистості майбутнього фахівця, створення таких умов навчання, які дозволяють студентам самостійно отримувати необхідну інформацію, аналізувати проблемні питання, знаходити шляхи їх вирішення, формують здатність застосовувати знання для вирішення професійних завдань. Важливим фактором оптимізації підготовки сестринського персоналу є академізація медсестринської освіти – впровадження в австрійських університетах програм магістратури, що дозволило підняти рівень підготовки медичних сестер до світових стандартів. Проте такий аспект як формування готовності студентів до дослідницької діяльності потребує

подальшого методичного й організаційного вдосконалення шляхом актуалізації змісту дисципліни «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я» в освітньому процесі медичної академії та насичення квазіпрофесійними ситуативними завданнями. **Перспективи подальших наукових розвідок** вбачаємо в обґрунтуванні специфіки використання симуляційних та контекстних технологій у методиці викладання дисципліни «Поглиблене дослідження та оцінка стану здоров'я».

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабенко Тетяна Дослідницька діяльність студентів у контексті реформування медсестринської освіти. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/739> дата звернення (10.09.2023 р.).
2. Гордійчук С. В. Якість формування професіоналізму майбутніх фахівців в умовах магістратури шляхом стандартизації медичної освіти. *Нові технології навчання: наук.-метод.зб.* 2016. Випуск 89. Частина 1. С. 98–103.
3. Губенко І. Я., Бразилій Л. П., Шевченко О. І. Розвиток наукових досліджень в медсестринстві як основа вдосконалення сестринської допомоги. *Головна медична сестра.* 2009. № 8. С. 59–61.
4. Доброскок І. І. Особливості професійної підготовки майбутніх магістрів медсестринства в Україні. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології.* 2018. Вип. 7. С. 104–122.
5. Лісна-Міський Н. Є. Загальна характеристика формування професійної компетентності майбутніх фахівців сестринської справи. *Педагогічний дискурс. Сер.: Педагогічні науки.* 2016. Вип. LXXII. С. 122–126.
6. Махновська І. Р. Професійна підготовка магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти : дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2015. 312 с.
7. Мелега К. П., Русин Л. П. Концептуальні засади підготовки магістрів медсестринства у ДВНЗ «УжНУ» в контексті побудови нової моделі медсестринства в Україні. *Медсестринство.* 2019. № 3 (56). С. 96–101.
8. Сидоренко П. І., Варава О. Б., Червона О. Є. Розвиток самостійного творчого пізнання як чинник активізації професійної підготовки майбутніх медичних сестер. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 10–11 листоп. 2011 р.). Житомир, 2011. С. 226–229.
9. Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку): матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяченої 60-річчю ТДМУ (Тернопіль, 18–19 трав. 2017 р.) : у 2 т. / Терноп. держ. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського. Тернопіль : ТДМУ, 2017. Т. 1. 211 с.
10. Шатило В. Й. Підходи до організації наукових досліджень в медсестринстві. *Галицький лікарський вісник.* 2013. Т. 20, № 4. С. 95–97.
11. Шатило В. Й., Заболотнов В. О., Гордійчук С. В., Киричук І. М., Богдан О. В., Грищук С. М. Досвід та наукометричні показники якості підготовки магістрів спеціальності «Медсестринство». URL: <http://eprints.zu.edu.ua/32842/1/dosvid.pdf> дата звернення (10.09.2023 р.).

12. Яковець О. В. Самостійна робота як важливий чинник у формуванні професійних умінь студентів медичних коледжів. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи* : матеріали Всеукр. наук.практ. конф. (Житомир, 10–11 листоп. 2011 р.). Житомир, 2011. С. 261–263.

13. Ястремська С.О. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи засобами дистанційного навчання у вищих медичних навчальних закладах: моногр. Тернопіль: Укрмедкнига, 2017. 398 с.